

УДК 94(477):378.4(477-25)КМА
DOI: 10.31376/2411-5177-2024-8-79-96

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У СЕРБСЬКИХ, МОЛДАВСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКАХ

Ащаулова Тетяна

аспірантка кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського
національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

м. Глухів, Україна

e-mail: nikitina21tanya@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0322-5507>

Мінченко Марина

аспірантка та асистентка кафедри історії, правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

м. Глухів, Україна

e-mail: minchmari@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4091-2018>

Web of Science <http://www.webofscience.com/wos/author/record/HLX-5703-2023>

Анотація. Київська академія за період свого існування, стала найвпливовішим навчальним закладом на українських землях. Її популярність за кордоном була зумовлена тим, що для іноземних студентів були створені спеціальні умови вступу, які сприяли їх навчанню. А велика кількість іноземців гарантувала у подальшому поширення українських ідей. **Мета статті** полягає у вивченні динаміки появи сербської, молдаванської молоді у стінах Київської духовної академії та осмислення її вкладу в модернізацію політичного та культурного простору на теренах Балканського півострова (1726–1798). **Методи.** Методологія наукової статті заснована на принципах науковості та історизму. При написанні роботи використовувалися загальнонаукові та спеціальні історичні методи дослідження. **Наукова новизна.** У статті вперше проаналізовано процедуру вступу іноземних студентів до Києво-Могилянської академії. Доведено, що більша частина була направлена до академії за ініціативами іноземних митрополитів, які активно вели співпрацю з ректорами навчального закладу. Що дозволяє встановити, що академія мала авторитет серед вищих кіл православного світу. Натомість російський уряд видавав укази на користь іноземців та надавав їм широкі права. **Результати дослідження.** Визначено, що зазвичай іноземних студентів приймали на навчання до академії за клопотанням настоятелів церков та монастирів (за згодою Святого Синоду). Також існували випадки коли здобувачі навчалися за власний кошт або за підтримки меценатів. Багато студентів-іноземців отримували лише статус дійсного студента (3 роки), так і не закінчили повністю академічний курс. Це було викликано через брак коштів, погане знання мови у навчального закладі, хвороби та інші соціальні проблеми. Встановлено, що на початку XVIII ст. Києво-Могилянська академія перетворилася на важливий інтелектуальний центр підготовки сербської інтелігенції. За сприяння австрійського уряду було утворено Карловацьку митрополію. Її очільники проводили системну роботу із відкриття освітніх навчальних закладів. Головою проблемою була відсутність кваліфікованих учительських кадрів та навчально-методичної літератури. За цієї непростій ситуації керівництво Російської імперії вирішило посилити свій вплив в регіоні, та дозволило сербам навчатися в Києво-Могилянській академії. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження встановлено, що упродовж 1726 – 1798 рр. в академії навчалось 35

сербів. З цієї когорти осіб найбільша кількість (22) прибували в 1741 – 1761 рр. Проте з другої половини 1750-х рр. Уряд Марії–Терезії почав боротися з переважаючими російськими впливами та шляхом репресій, альтернативної гуманітарної політики істотно зменшив число сербів, які здобували освіту в Києві. Навчання великої кількості сербів в Києво-Могилянській академії призвело до істотної активізації українсько-сербських культурних зв'язків. Вони проявилися у тому, що частина випускників несербського походження (М. Козачинський, Т. Климівський, Т. Левандовський, П. Падуновський, Г. Шумляк, І. Минацький, С. Залуцький) направлялися на роботу у школи Карловацької митрополії. Серед найбільш відомих педагогів з України можна назвати М. Козачинського, який очолював Карловацьку латинську школу. Проте велика частина сербів-випускників Києво-Могилянської академії поверталася на батьківщину задля культурного відродження. Так, єпископом Будимської Карловицької митрополії став Д. Новакович, Й. Раїч зарекомендував себе як педагог та письменник. У свою чергу, художники С. Балтич та Й. Василевич репрезентували українське бароко на Балканському півострові.

Ключові слова: Києво-Могилянська академія, освітній процес, студенти-сербі, студенти-молдаване.

Постановка проблеми. На початку ХХІ ст. освіта залишається важливим маркером, що відрізняє розвинені країни від держав третього світу. Світові гегемони США, Великобританія, Німеччина, Франція перетворилися на інтелектуальні осередки підготовки політичної та економічної еліти для інших державних утворень. Проте, в результаті такої політики менш розвинені країни потрапляють в гуманітарну залежність від цих країн. Подібні процеси спостерігаємо і у добу Модерну. Так, представники династії Романових намагалися використати науковий та освітній потенціал Києво-Могилянської академії (Київської духовної академії) для формування лояльного ставлення до Росії: сербської та молдаванської політичної та культурної еліти. У той же час варто відзначити й беззаперечний вклад Київської академії у створення підґрунтя для національного відродження сербів та молдаван в ХVІІІ – першій половині ХХ ст. Також Київська академія обумовила піднесення української освіти в Європейському гуманітарному просторі. Академія стала першим вищим загальнослов'янським навчальним закладом, який протягом віків готував висококваліфікованих спеціалістів з багатьох куточків світу. Саме тому виникає необхідність подальшого дослідження впливу Київської академії на формування культурної спадщини народів Південно-Східної Європи.

Мета статті – вивчення динаміки появи сербської, молдаванської молоді у стінах Київської духовної академії та осмислення її вкладу в модернізацію політичного та культурного простору на теренах Балканського півострова (1726–1798).

З поставленої мети випливають наступні **завдання** дослідження:

- реконструювати динаміку появи сербської, молдаванської молоді в стінах Київської духовної академії;
- охарактеризувати вклад випускників-сербів та українців у розгортання культурного відродження на теренах Карловацької митрополії та Російської імперії в ХVІІІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Києво-Могилянська академія на початку XVIII ст., перетворилася на важливий освітній осередок підготовки сербської молоді. Доцільно підкреслити, що наявна історіографічна традиція не репрезентує єдиного погляду на кількісні показники студентів з Балканського півострова у стінах академії. Так, за підрахунками М. Петрова упродовж 1721–1762 рр. у Києво-Могилянській академії навчався 31 серб, Ф. Тітова – 28, а Д.Вишневський нарахував лише 15 осіб [8, с. 20].

Зрозуміло, що серби були змушені навчатися на чужині, оскільки на Батьківщині склалася катастрофічна ситуація політичного та культурно-освітнього характеру. Тому, доцільно окреслити суть проблеми сербського населення.

Розквіт сербської держави припав, ще на часи правління Стефана Душана (1331–1355). У ході своїх військових кампаній Душан підкорив всю Македонію, Албанію, Епір, Фессалію та західну частину Середньої Греції. У результаті чого, Сербія стала найбільшою державою Південно-Східної Європи. У 1346 р. він був коронований «царем сербів і греків», а Печский архієпископ був проголошений патріархом. Сербо-грецьке царство поєднувало у собі кращі сербські та візантійські традиції. Однак після смерті Душана держава розпалася. Наприклад, значна частина грецьких територій знову повернулася до Візантії, а на інших землях створилися напівнезалежні князівства. Великі землевласники стали проводити власну політику, почали виготовляти власні монети і збирати податки: на території Зете встановилося правління Балшичей, у Македонії – Мрнявчевічів, у Старій Сербії та Косово – правління князя Лазаря, Миколи Алтомановіча та Вука Бранковича [9]. Єдність всіх сербських земель після смерті останнього представника династії Неманичей Стефана Уроша V, у 1371 р. підтримувалася лише за участі в цьому православної церкви, представником якої була Печська патріархія.

Постійні міжусобні війни між князями, дуже сильно послабили становище сербських земель в умовах наростання турецької загрози. І вже у 1389 р. серби зазнали нищівної поразки у битві на Косовому полі, що власне призвело до визнання Сербії васалом Османської імперії. Остаточно Сербія була завойована турками у 1459 р. і протягом наступних 350 років сербські землі перебували під владою Османської імперії. А північні райони сербських земель з кінця XVII ст. входили до складу Австрійської імперії.

Внаслідок цих подій, положення християнської церкви, яка опікувалася освітою населення, опинилося під турецьким пануванням та значно змінилося. Церква втратила деяку частину своїх величезних володінь, проте селяни, які жили на монастирських землях, як і до турецького завоювання, продовжували платити податки духовним феодалам та нести повинності. Переважна частина сербського населення сповідувало православ'я. Відновлення Печської патріархії, мало велике позитивне значення для сербів. В умовах іноземного панування громадські та політичні функції церкви значно зросли. Православна церква продовжувала зберігати, національні традиції та духовні цінності сербського народу, духовенство брало участь у визвольному русі.

У перші десятиліття турецького панування, серби були змушені існувати під турецьким ярмом. Однак незважаючи на це сербське населення, яке проживало на території угорського короля, всіляко чинило супротив туркам. Питання про відновлення сербської держави виникло, ще за часи правителя Мат'яше Корвіні, який ставив собі за мету повернення сербських територій. А у 1482 р. султан дав зрозуміти деспотові Вуку Гргуревічу, що міг би створити буферну сербську держава між мусульманськими та християнськими землями. Однак до реалізації цього проекту справа так і не дійшла. Вже до середини XVI ст. під владою турків опинилася більшість сербського населення [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

У XVII ст., почався процес занепаду Османської імперії. Її військово-ленна система зазнала розпаду, спагії відійшли від військової служби і перейшли до активної експлуатації своїх земель та залежного від них населення. Місцеві феодали фактично вийшли з підпорядкування султанові, запанувала анархія, відбувалися зіткнення між спагіям та яничарам, пашами, які теж хотіли розширити свої володіння. Але незважаючи на це, на території Північної Сербії відбувався економічний підйом, особливо це стосувалося Бєграда, який в той період. Цьому процесу у значній мірі сприяли нові періодичні австро-турецькі війни.

Північна Сербія з 1716 по 1739 рр., перебувала під контролем Австрії, що дало значний поштовх для її економічного розвитку та зростанню торгівлі, перш за все з дунайськими країнами та з Центральною Європою. Навіть після повернення Північної Сербії під владу османів у 1739 р. вона зберегла особливе становище. На її території було створено спеціальний прикордонний Бєградський пашалик. Саме там, турецьке населення істотно скоротилося, а влада на місцях стала переходити до місцевої аристократії. Це супроводжувалося, як наслідок, ослабленням феодального гніту та прискоренням розвитку економіки. Турецьке завоювання в історії Сербії зіграло негативну роль, порушивши та затримавши хід нормального суспільно-економічного розвитку держави.

У першій половині XVIII ст., Російська імперія у результаті реформ Петра I перетворилася на регулярну державу. Іноземці могли потрапити на терени Гетьманщини, а тим паче навчатися в академії, тільки отримавши відповідний дозвіл. Зазвичай, до 1701 р. в стінах Києво-Могилянської академії навчалися уродженці Речі Посполитої та Гетьманщини [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

На початку XVIII ст. етнічна приналежність київських спудеїв стала більш різноманітною. Опосередковано про це засвідчує інструкція Київського митрополита Рафаїла Заборовського «Leges academicae» (1734) у якій зазначалося, що «в академию для приобретения познаний принимается каждый, откуда бы кто ни прибыл, свободный человек всякого состояния и звания, только бы исповедывал восточную христианскую веру и был способен к учению»[25].

Найбільше серед іноземців навчалася студентів з поневоленої Сербії. Основна мета сербських студентів полягала у поширенні просвіти у Сербії, яка

нажаль, не мала закладів вищої освіти, та як наслідок кваліфікованих кадрів. Тому сербські митрополити були зацікавлені у співпраці з українськими вишами.

Сербські юнаки приймалися до академії, лише на основі відповідного клопотання настоятеля церков та монастирів, яке подавалося на розгляд до Святого Синоду. Також зустрічаються випадки коли юнаки навчалися і за власний кошт або за фінансової підтримки меценатів [5].

Варто також враховувати, що транспортне сполучення XVIII ст. не відзначалося якістю. Тому, для сербського населення було проблемою навіть успішно та вчасно доїхати до Києва. Так, у 1759 р. Будимський єпископ Д. Новакович направив на навчання, А. Івановича, який до академії прибув лише через два роки. Слід також враховувати, що спудеям-сербам необхідно було десь проживати в Києві до початку навчального процесу. Так, збереглося «прошение» С. Дмитрієва з Сегеда, який просив надати тимчасовий прихисток в Михайлівському монастирі до початку навчального року [16].

На жаль, багато студентів-іноземців, через свої фінансові труднощі, погане знання мов та різноманітні захворювання не закінчували весь академічний курс. Так, збереглося клопотання сербів Г. Стефановича та П. Михайлова до митрополита Тимофія, у якому вони описали своє тяжке матеріальне становище [17]. У такому випадку спудеї-недоучки отримували лише звання «дійсного студента»(3 роки) [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

У документах академії знаходимо і випадки, коли серби для кращої адаптації спочатку навчалися у колегіумах, а вже потім вступали до академії [3]. Так, М. Понаїтов спочатку 1748 р. вступив до Переяславської колегії яку називали інколи «Мала Могилянка». Це було спричинене тим, що ця колегія брала за основу навчально-виховний процес Київської. Там, теж вивчали російську, латинську, грецький та польську мови, поетику, риторичку, діалектику, арифметику, геометрію, історію та церковний спів [4]. Також, вона славилася своїми викладачами Г. Сковородою тощо. Потім, М. Понаїтов у 1749 р. після Переяславської академії перевівся до Києва, а пізніше до Московської академії [14].

Доречно підкреслити, те що зустрічаються випадки коли у Київській академії прагнули навчатися серби, які були підданими Російської імперії. У 1751 р. до російського дипломата у Відні, звернувся полковник австрійської служби Іван Самойлович, з проханням надання дозволу йому та іншим сербам переселитися на терени Російської імперії. Це прохання стосувалося сербів-граничарів, які були найманцями Австрії. Так, 1751 р. до Святого Сенату надійшло перше донесення директора Кадетського корпусу Б. Юсупова, що син відставного поручика Сербського гусарського полку Н. Войнов прагне навчатися в академії у Київській академії [5].

За нашими підрахунками упродовж 1726–1798 рр. у академії навчалось 35 сербів. Більшість юнаків з Балкан на навчання направлялося завдяки посередництву та на прохання Карловицької митрополії (Печська патріархія). Ця установа протягом всього свого існування піклувалася питанням освіти сербського населення. Зрозуміло, що інтенсивність прибуття сербів задля

навчання була дуже різною, це обумовлювалася політичною ситуацією, яка складалася в Австрійській, Османській та Російській імперіях.

За Петра I та його наступників Києво-Могилянська академія перетворилася на важливий центр підготовки освітян, духовенства для православного населення Австрійської імперії та Османської імперії. Зрозуміло, що ця допомога у «гуманітарній сфері» була своєрідною «м'якою силою», засобом впливу та стримування імперії Габсбургів та Османів.

У 1690 р. після поразки антиосманського повстання близько 90 тисяч сербів разом з Печським патріархом Арсенієм III були змушені переселитися на підконтрольну Габсбургам територію. У результаті цієї акції Печська патріархія була поділена на дві частини, оскільки на австрійській території була створена у 1708 р. Крушедольська митрополія. Вже у 1718 р. резиденція була перенесена до Сремських-Карловаць, тому митрополія почала називатися Карловацька (від 1726 – Белградсько-Карловацька).

Доцільно окреслити і специфіку цієї митрополії. Фактично Карловацький митрополит був виразником політичних інтересів сербського населення, що проживало на теренах імперії Габсбургів. Зрозуміло, що митрополити одночасно проводили активну освітню діяльність.

Окремо варто виокремити постать митрополита Моїсея (Петровича) (митрополит Карловацький, 1713–1725), митрополит Белградсько-Карловацький, в 1726–1730), який проводив активну будівничу діяльність. За його ініціативи були споруджені митрополічі резиденції в Белграді та Сремському-Карловаці, відреставровано кілька монастирів. Але, особливо слід відзначився його титанічною діяльністю у сфері освіти. Так, завдяки його ініціативі було відкрито Рачанську книжну школу. На його прохання Святий Синод, Російської імперії надіслав 400 «Букварів» Феофана Прокоповича, 70 «Граматики» Мелетія Смотрицького.

У 1726 р. було відкрито слов'янсько-латинську школу. Нововідкритий навчальний заклад було направлено росіянина Максима Суворова. Його наступник, Вікентій (Йованович) (1731–1737), продовжив цю традицію та запросив викладати у слов'янсько-латинську школу випускника Могилянки Мануїла Козачинського [18, с. 170–175].

Не викликає сумніву, що розбудова сербських шкіл не могла ґрунтуватися тільки на вчителях іноземцях. Зрозуміло, що юнаки із Балканського півострова починають посилатися на навчання до академії

Своєрідною «першою ластівкою» став уродженець Далмації Д. Новикович (1726). Через п'ять років цю традицію продовжив наступний серб С. Дмитрієв. Але вже у 1734 р. він переводиться до Москви для вивчення «слов'яно-латинського діалекту». Разом з С. Дмитрієвим в академії також навчалися ієродиякон Хоповського монастиря А. Стайкович (1731–1733) та ієродиякон Лепованського монастиря Станіслав'єв (Хорватія). Доречно відмітити, що вони спочатку у Відні просили дозволу для навчання у російських послів. На 1733 р. у Києві також навчатися серби З. Іоанов та І. Попович, а на 1740 – Є. Скерлетов з Далмації [1, с. 183].

Якщо у 1726–1740 рр. у Київській академії навчалося лише 6 сербів, то на 1741–1761 рр. припадає – 22 особи. Так, у 1741 – 1751 рр. перебував у дітищі П. Могили А. Іванов з Карловаць, на 1743 р. – венеціанський підданий К. Секур [20], від 1744 р. – ієромонахи Прохор (із Петроварадина) та А. Ковачевич, ієродиякон Фока, на 1745 р. – А. Лукін та С. Белич, на 1749 р. – М. Понаїтов, Б. Петро з м. Крижевль, М. Маркович з м. Ясениця; упродовж 1750–1755 рр.: І. Новакович, П. Вуїч, монах Йосип, М. Петрович зі Темешвара, Х. Папич, Й. Виткович, ієродиякони Дамаскін, А. Константинов. 1759 р. на навчання прибули ще три серби, а 1761 р. – А. Іванович [6].

Ця інтенсивність, обумовлювалася кількома факторами. Імператриця Єлизавета Петрівна (1741–1761) продовжувала політику своїх попередників, гуманітарного впливу на сербську частину Австрійської імперії. Хоча в цей період печський патріарх Арсеній IV (Йованович-Шакабента) (1737–1748) та карловацький митрополит Павло (Ненадович) (1749–1768) намагалися триматися проавстрійського курсу або дотримуватися нейтралітету. Проте Єлизавета Петрівна діяла через сербських єпископів. Так, 1753 р. вона на прохання єпископа Горно-Карловацького Даниїла надіслала 463 книги (100 «Букварів», 50 «Катехізисів», багато богослужбової та богословської літератури та ін.), 13 ікон та ін. Самому єпископу надіслала жезл, що був інкрустований слоновою кісткою [7, с. 92–93].

Проте з другої половини 1750-х роках кількість сербських студентів у Київській академії істотно зменшується. Це обумовлювалося кількома факторами. По-перше, в результаті австро-турецької війни 1737 – 1739 рр., значна частина сербських територій була втрачена Габсбургами. По-друге, Марія-Терезія проводила системну політику обмеження повноважень Карловацьких митрополитів («Регламент», 1770; «Деклараторія» (Rescriptum Declaratum Ilyricae Nationis, 1779) та послаблення російського впливу. Справа доходило навіть до конфіскації надісланих з Російської імперії богослужбових книг. Значна частина сербів починають направлятися на навчання до Відня [10, с. 414].

Доречно зазначити, що зустрічалися випадки коли сербами записувались болгари та українці. Жодного умислу в такому записі не було. Просто православні парафії Закарпаття підпорядковувалося Карловацькій митрополії. Наприклад, уродженець Мукачева, русин (українець) Олексій Кертіс був записаний сербом [21, с. 20]. Доречно відзначити, що у XVIII ст. у Могилянці навчалося кілька вихідців із Закарпаття та Пряшівщини: І. Бонцевич (1737–1738) з Бердієва (Пряшівщина), І. Пчельський (1740–1746), В. Штефка (1754–1755) та В. Іваницький (від 1763) з с. Криви (Мароморощина) та ін. [11, с. 211]

У зв'язку із системною політикою Марії-Терезії із обмеження російського впливу кількість сербів-студентів істотно зменшується. А їх направлення в Київ перетворюється на рідкісне явище. Так у 1776 р. до академії вступають чотири студента сербського походження: С. Іоанович, Ю. Лазаревич, Р. Тихошевич, Гавриїл, на 1780 рік навчався Б. Радуль, а 1798 р. – М. Релич [13;1, с. 184].

У історичних джерелах відсутня інформація про масове навчання болгар у Києво-Могилянській академії. Відоме ім'я одного болгарина В. Черняєва. У

свою чергу болгарський вчений Георгі Нішев запевняє, що іноземці прізвища яких мали закінчення «-ов» були, ймовірно, болгарами [12]. До такої версії схилився також український болгарист П. Сохань.

У Могилянці отримали можливість навчатись також – молдавани. Про навчання студентів-іноземців з Молдавії свідчить представницька документальна спадщина Київської академії. Наприклад, у звіті Київського губернатора Глебова йшлося про зарахування до навчального закладу у грудні 1746 р. іноземця Урсула Євстратієва. Мали змогу навчатися тут, також ієромонах Софроній та монах Діонісій. З 1753 р. у Києво-Могилянській академії навчалися Герман, Г. Банулеску-Бодоні та У. Нестурел, Д. Євстафієвич, В. Мазаряну, М. Спафарій та А. Хотинський. Загалом упродовж 1726–1817 рр. в Києво-Могилянській академії навчалось 10 молдаван.

Отож, у XVIII ст. КМА перетворився на важливий центр підготовки сербської та молдавської інтелігенції для сербів та молдаван в умовах юриличної, а, інколи, й фактичної втрати державності. У свою чергу керівництво Російської імперії використовувалося науковий та освітній потенціал КМА, як засіб посилення геополітичного та культурного впливу на православне населення Балканського п-ва.

Вже у першій половині XVIII ст. Києво-Могилянська академія перетворилася на важливий центр підготовки управлінських, освітніх кадрів для православних народів Південно-Східної Європи та Балканського півострова. Зазвичай, після закінчення навчання більшість іноземців поверталось на Батьківщину, але були й такі, що залишалися в імперії Романових [23, с. 30].

У цей період австро-турецьке прикордоння було позначене не тільки виснажливим збройним протистоянням, але й намаганням очільників Карловацької митрополії якісно підвищити культурно-освітній рівень своєї пастви. Відомим просвітителем сербом став митрополит Моїсей (Петрович), який 1727 р. започаткував введення метричних книг хрестин, вінчань та відспівувань у приходах, допомагав злидарям та піклувався про збільшення священослужителів. За його сприяння в монастирі Рача було започатковано книжкову школу та типографію.

У 1726 р. була відкрита перша слов'яно-латинська школа. Проте через нестачу професійних кадрів першими відомими викладачами були уродженці Російської імперії. Сербський митрополит Мойсей Петрович звернувся з проханням до світської влади та до Київської академії з проханням надіслати вчителів для заснування закладів просвіти. Серед них були присутні – Трохим Климовський, Тимофій Левандовський, Петро Падуновський, Георгій Шумляк, Іван Минацький, а також Синезій Залуцький, який був монахом Києво-Печерського монастиря та випускником академії.

Супроводжував майбутніх учителів М. Козачинський, який 1736 р. став ректором всіх шкіл в Карловацькій митрополії та архієрейським проповідником. Мануїл залишився у Сербії до 1738 р., у зв'язку з тим, що став керівником школи у Карловицях [25]. У цій школі київські студенти викладали поетику – П. Падуновський, риторіку – І. Минацький та лінгвістичні науки. Серед вчительського складу були студенти-іноземці Києво-Могилянської академії, а

саме серби – Георгій Живойнов, Петро Райков, Нікола Ніколаєвич, вони спеціалізувалися по викладанню мов. Префект, а з часом вже і ректор школи Мануїл Козачинський навчав студентів латинської мови. Він був засновником студентських виставок [2]. На жаль, 1737 р. митрополит Вікентій помер й М. Козачинський наступного року повернувся на Батьківщину[24, с. 154].

Згодом аналогічні школи виникають у містах Далє, Бєград, Осека, Вуковарі. Школи засновані українцями, надавали можливість давати не тільки початкові знання, а і готували деяких учнів до вступу у вищі навчальні заклади. Усі ці заклади були засновані на ідеях гуманізму, православного догматизму, моралі для зміцнення російського впливу. Вище указані школи продовжували боротьбу з католицизмом та унією. Та розповсюджували початок становлення імперської ідеї.

У лютому 1733 р. Вікентій Йованович, який займав посаду сербського митрополита, знову звернувся за допомогою до академії. Вже у серпні до Сербії направляються києво-могилянці. Серед них були присутні – Трохим Климовський, Тимофій Левандовський, Петро Падуновський, Георгій Шумляк, Іван Минацький, а також Синезій Залуцький, який був монахом Києво-Печерського монастиря та випускником академії. Супроводжував майбутніх учителів М. Козачинський, який 1736 р. став ректором всіх шкіл у Карлавацькій митрополії та архієрейським проповідником. Мануїл залишився в Сербії до 1738 р., у зв'язку з тим, що став керівником школи у Карловицях [25]. У цій школі київські студенти викладали поетику – П. Падуновський, риторіку – І. Минацький та лінгвістичні науки.

Варто згадати, видатну особистість М. Козачинського, який залишив помітний слід в культурному та освітньому житті сербів цього періоду. Працюючи у Карловецькій школі він написав історичну драму «Трагедія... про смерть останнього царя сербського Уроша п'ятого і про падіння Сербського царства». У 1733 р. її постановка була зроблена силами учнів школи. Твір мав риси київської шкільної драми з елементами бароко, ряснів міфологічними й античними персонажами та алегоричними фігурами, але був побудований на реальній історичній основі з життя Сербії XIV ст. У ньому оспівувалася роль освіти й науки, подавалися відомості про характер навчання і структуру навчальних закладів того часу. Драма збереглася в переробці учня Мануїла Козачинського – вихованця Києво-Могилянської академії, згодом відомого сербського історика XVIII ст. Йована Раїча [27]. **[Помилка! Джерело п осилання не знайдено., с. 10–13].**

У 1737 р. помер митрополит Вікентій. Вибори не проводилися, оскільки 1737 – 1739 рр. тривала невдала для Габсбургів австро-турецька війна. У результаті низки поразок, османи захопили майже всю територію Сербії. Печський патріарх Арсеній IV разом з біженцями переселився на терени Австрійської імперії. Новий духовний лідер сербів, прохолодно ставився до потужних російсько-сербських релігійно-культурних зв'язків. Тому, урахувавши всі ці зміни частина могилянців, полишила навчальні заклади Карловацької митрополії. Проте, варто зазначити, що частина залишилась, а саме: І. Ластовецький, В. Крижанівський, П. Михайловський та інші. У

сербських школах Трансільванії продовжував працювати С. Пчельський [1, с. 188].

Початок відродження освіти на території Сербії був покладений, й школи для сербських дітей відкриваються у Далє, Белграді, Осека, Вуковарі. Більшість з яких були засновані українцями, і надавали можливість давати не тільки початкові знання, а й готували деяких учнів до вступу у вищі навчальні заклади. У цих закладах, навчальний процес ґрунтувався на працях М. Смотрицького, Ф. Прокоповича. Сербський письменник Г. Венцлович навіть перевидав твір Л. Барановича «Меч духовний». Тому великий вплив на розвиток шкільництва у Сербії мали також книги, видрукувані в Україні, оскільки на теренах Сербії і Болгарії друкарень до середини XVIII ст. не існувало

Зрозуміло, що вчителі-іноземці не могли «витягти» сферу освіти та науки у піддавстрійській Сербії. Тому, варто зазначити імена, відомих вихованців-сербів Могілянки, які зробили вагомий вклад у культурний та освітній розвиток своєї Батьківщини. Таким був єпископ Будимської Карловицької митрополії Діонісій Новакович (1705–1767) Який у майбутньому став єпископом Будимським Карловацької митрополії Сербської церкви. У 1725 році його як ієродиякон монастиря Савіна було направлено для отримання освіти в Російську імперію. Після закінчення академії у 1737 р. він став префектом та професором філософії та богослов'я у латино-сло'янській школі в місті Петроварадин (нині Новий Сад), яку відкрив єпископ Бачський Віссаріон (Павлович). 24 липня 1749 р. хіротонісований на єпископа Будимського митрополитом Павлом (Ненадовічем) [19].

Наступний випускник академії Арсеній Стойков, після закінчення навчання поширював освітні ідеї на сербських землях. У 1733 р. він разом зі своїми друзями приїздив до академії на навчання. Потім повертається додому, там агітує студентів для здобуття освіти у Києві. Вже наступного року повертається до «alma mater» з новими бажаними навчатися.

Йован Раїч (1726–1801), теж можливий випускник академії, який багато років викладав у Карловицях, Темешварі та у Петроварадині. Частина істориків ставлять під сумнів інформацію, що Й. Раїч навчався в Могілянці, але він зробив вагомий внесок у відродження сербської освіти. Серед документів Київської губернської канцелярії про навчання іноземців згадувалося його ім'я, як «Іоань Равичь». Але точного підтвердження, що це саме видатний сербський письменник немає. Адже таке прізвище притаманне студентам, які мали не тільки сербське, а й польське походження.

Саме, відомий дореволюційний історик М. Петров сформував гіпотезу, що Й. Раїч прибув до Києва 1754 р. Можливо, в архіві Київської академії зберігалися дані про його перебування, але пожежа 1780 р. знищила необхідні документи [26, с. 10–13]. Майбутній архімандрит, відомий сербський історик та письменник, був родом з Карловць, після навчального курсу, переїхав на Батьківщину де розпочав свою вчительську діяльність. У 1772 р. прийняв постриг у ченці, і вже незабаром став архімандритом Ковильського монастиря.

Велика частина творів Іоанна Раїча написана на словено-сербській мові, яка представляє суміш російсько-церковної мови з сербським характером. Головна

праця всього його життя це: «История разных славенских народов, наипаче же болгар, хорватов и сербов, из тмы забвения изытая и в свет исторический произведенная» (Відень, 1794–95, 2 вид. Буда, 1823). Ця праця вважається першою спробою у новій сербській літературі, реставрації історичних переказів, яка і сьогодні має величезне значення у історичній науці [1, с. 190].

У той же час деяка частина сербів прийняла рішення залишитись в Російській імперії. Тому, чимало студентів залишалися в Україні, або були направлені працювати до Росії. Так, А. Іванович став ієромонахом одного з монастирів Києва, Іван Пічета став ректором Полтавської духовної семінарії. Студенти які навчалися відмінно розпочинали свою викладацьку діяльність саме в академії. Таким прикладом може слугувати – Євстахій Скерлетов, який був сербом з Далмації, закінчивши богословський курс залишився викладати у КМА синтаксиму.

Учителем риторики та філософії, а з 1751 р. ректором Тверської академії був випускник Київської академії — Макарій Петрович серб родом з міста Темешвара (Священна Римська імперія), який багато років був учителем риторики та філософії, а з 1751 р. Ректором Тверської академії, за часів якого академія набула найбільшого розквіту.

Варто зазначити, що вплив української освіти розпочався, ще після заснування у Ясах, Слов'яно-греко-латинської колегії у 1640 р. Тоді ж Петро Могила приділив велику увагу організаційному процесу академії, яка повинна була стати прототипом Могилянської. Саме він направив до колегії у Яси – Софронія Почаївського та інших діячів Київської академії. Сам Софроній став ректором навчального закладу.

Великий слід академія залишила і у формуванні сербської художньої школи. Прикладом цього можуть слугувати відомі серби – Симеон Балтич, Йов Василевич. Сам, Симеон Балтич (1729–1770) відразу після закінчення навчального курсу Могилянки (за іншою версією навчався малювати в Києво-Печерській лаврі) повернувся на свою Батьківщину, де і заснував художню школу. Почав писати ікони для монастиря в Хопово. Згодом художник відкрив іконописну школу у монастирі Гомір'є (Хорватія) (1760-ті роки). Разом зі своїми учнями працював над іконостасами православних церков, розташування яких було переважно вздовж кордонів імперії Габсбургів.

Балтич працював в стилі українського барокового іконопису першої половини XVIII ст. Приділяв особливу увагу декоративній обробці форм та пейзажів. У деяких його іконах присутні риси які характерні для жанру емблематики. Пізній період творчості його творчості стає вже більш традиційним [22].

У 1743 р. за сприянням патріарха Арсенія IV Шакабенде (головного сербського мецената українських майстрів), вже Йов Василевич створив та очолив школу в Карловаці, ставши одним із відомих художників сербського бароко. Він є автором низки ікон, розписував церкву Крушедольського монастиря. Брав участь у розписі сербських монастирів Бодянського та Крушедол. Останній, став для сербських художників наочним зразком високої майстерності монументального живопису, витоки якого, як вважають сучасні

дослідники, закладені у розписах Троїцької надбрамної церкви Києво-Печерської лаври.

Василевич навчав та інспектував молодих сербських художників. Всі, хто прагнув присвятити себе живопису, повинні були здати іспит у заснованій Василевичем художній школі в Карловицях (тепер Сремски-Карловці). Його шедеври стали прикладом високої майстерності для інших художників [15].

Ще один відомим сербським художником був Йов Попович, який після закінчення академії був запрошений Діонісієм Новаковичем для оздоблення іконостасу Миколаївської церкви в Сегедині (1761 р.) [1, с. 114]. Попович був представником центрально-європейського бідермейерського художнього напрямку. Картини Йова Поповича зберігаються сьогодні, у колекції Національного художнього музею який знаходиться у Бєграді.

Таким чином, як ми бачимо Києво-Могилянська академія у XVIII ст. перетворюється на важливий центр підготовки сербської інтелігенції. Очільники Карловацької митрополії, розпочинали амбітний проект відкриття сербських шкіл. Проте головою проблемою стала відсутність кваліфікованих учительських кадрів. За цієї непростой ситуації керівництво Російської імперії вирішило посилити свій вплив в регіоні, дозволивши сербам навчатися в Києво-Могилянській академії. Упродовж 1726–1798 рр. у Могилянці навчалося 35 сербів. З цієї когорти осіб найбільша кількість (22) прибували в 1741–1761 рр. Проте з другої половини 1750-х років, австрійському уряду шляхом репресій, проведенням альтернативної гуманітарної політики вдалося зменшити число сербів, що здобували освіту в Києві.

Велика роль надається Києво-Могилянській академії у зміцненні культурних зв'язків з Молдовою. Православна віра, як пануюча релігія у молдован та українців була об'єднуючим чинником для двох народів. Тому, зрозумілим стає сильний взаємозв'язок цих народів.

Молдавська митрополії підпорядковувалися юрисдикції Константинопольського патріархату. «Однак з XV і до початку XVIII століття, – як зауважує професор Костянтин Юхимович Скуратов, – залежність від Константинополя була, скоріше, номінальною, хоча з середини XVII століття (До XIX-го) митрополити Молдаванської Церкви іменувалися, як екзархи Константинопольського Патріарха.

Молдавські митрополити обиралися місцевими єпископами та князями. Це поневолення не завжди позитивно впливало на розвиток церкви та культури. Після приєднання Лівобережної України до Росії правлячі кола все більше почали орієнтуватися на Москву. У 1641 р. за допомогою посланих Петром Могилою могилянців, у Молдові почала діяти перша друкарня, а в 1643 р. тут вийшла перша друкована книга: «Поучення» митрополита Варлама, 1646 р. – «Правила» господаря Молдови Василе Лупуна. Книги друкувалися слов'янською, грецькою і румунською мовами. Продовжив цю традицію і видатний діяч, вчений, поет та перекладач, молдавський митрополит Дософей, який переклав Псалтир на молдаванську мову та брав активну участь в 1674 р. і 1684 р. у переговорах про перехід Молдавського князівства у російське

підданство. Також йому належить відомий літературний вислів: «Світло йде до нас з Москви ...» («De la Moscovia vine lumina ...»).

В першій половині XVII ст., тут навчався: племінник таласького господаря Басараба Удріште Нестурел. Який став видатним випускником, молдавського походження. Заснував на своїй Батьківщині – слов'яно-руську школу. Яка існувала на засадах освітньо-виховного процесу Могилянської академії.

Наступний, Дмитріє Бряшовянул теж її випускник, став автором першої молдаванської граматики, основу якої запозичив у М. Смотрицького. У другій половині XVIII ст., навчався, ще один просвітник Вартоломей Мезерянул відомий у світі своєю перекладацькою діяльністю та засновник ряду шкіл у Молдавії.

Одним серед найвпливовіших іноземців-випускників став Амфілохій Хотинський. Який в майбутньому отримав посаду Хотинського єпископа та протекта Хотинської школи у 1768 р. Він переклав велику кількість книг з математики, географії, природи та інших наук. Амфілохій Хотинський пропагував також вчення дослідників, яких вивчав ще у академії, зокрема ними були Ньютон, Коперник.

Серед відомих вихованців Києво-Могилянської був також – Дамаскін Римський, який став перекладачем завдяки здобутим знанням. Молдавського населення порівняно з сербами навчалось мало, але з тієї кількості у майбутньому більшість з них стали дуже впливовими людьми. Наприклад, у 1771 р. у Київській академії мав змогу навчатися відомий Гавриїл Бенулеску-Бодоні.

Отже, у результаті навчання великої кількості сербів та молдавського населення, в Києво-Могилянській академії істотно активізувалися українсько-сербські та українсько-молдавські культурні зв'язки. Вони проявилися в тому, що частина випускників несербського походження (М. Козачинський, Т. Климовський, Т. Левандовський, П. Падуновський,) направлялися на роботу в школи Карловацької митрополії. У той же час частина сербів залишалася на теренах Російської імперії. Так, Є. Скерлетов став викладачем синтаксими в Могилянці, М. Петрович – ректором Тверської академії. Так, єпископом Будимської Карловицької митрополії став Д. Новакович, Й. Раїч – педагогом.

Значного успіху досягли й випускники-молдавани. Так, Удріште Нестурел став знаним перекладачем, педагогом та засновником Слов'яно-руської школи на Волощині; Мілеску Спафарій — релігійний письменник, науковець. Також закінчив академію Євстатієвич Брашовянул — автор першої румунської граматики (1775), Амфілохій Хотинський — церковний діяч.

Висновки. Для розуміння місця та ролі Київської академії було здійснено аналіз процедури вступу іноземних студентів. Стало відомо, що більша частина була направлена до академії за ініціативами іноземних митрополитів, які активно вели співпрацю з ректорами навчального закладу. А це означало те, що академія мала авторитет серед вищих кіл православного світу. Натомість Російський уряд видавав укази на користь іноземців та надавав їм широкі права. Таким чином, влада хотіла поширювати свій імперський вплив.

Зазвичай іноземних студентів приймали на навчання до академії за клопотанням настоятелів церков та монастирів (за згодою Святого Синоду). Також існували випадки коли студенти навчалися за власний кошт або за підтримки меценатів. Багато студентів-іноземців отримували лише статус дійсного студента (3 роки), так і не закінчили повністю академічний курс. Це було викликано через брак коштів, погане знання мови у навчального закладі, хвороби та інші соціальні проблеми.

На початку XVIII ст. Києво-Могилянська академія перетворилася на важливий інтелектуальний центр підготовки сербської інтелігенції. За сприяння австрійського уряду було утворено Карловацьку митрополію. Її очільники проводили системну роботу із відкриття освітніх навчальних закладів. Головою проблемою була відсутність кваліфікованих учительських кадрів та навчально-методичної літератури. За цієї непростой ситуації керівництво Російської імперії вирішило посилити свій вплив в регіоні, та дозволило сербам навчатися в Києво-Могилянській академії.

Упродовж 1726 – 1798 рр. в академії навчалося 35 сербів. З цієї когорти осіб найбільша кількість (22) перебували в 1741 – 1761 р. Проте з другої половини 1750-х рр. Уряд Марії – Терезії почав боротися з переважаючими російськими впливами та шляхом репресій, альтернативної гуманітарної політики істотно зменшив число сербів, що здобували освіту в Києві.

У результаті навчання великої кількості сербів в Києво-Могилянській академії істотно активізувалися українсько-сербські культурні зв'язки. Вони проявилися у тому, що частина випускників несербського походження (М. Козачинський, Т. Климовський, Т. Левандовський, П. Падунівський, Г. Шумляк, І. Минацький, С. Залуцький) направлялися на роботу у школи Карловацької митрополії. Серед найбільш відомих педагогів з України можна назвати М. Козачинського, який очолював Карловацьку латинську школу. Проте велика частина сербів-випускників Києво-Могилянської академії поверталися на батьківщину задля культурного відродження. Так, єпископом Будимської Карловицької митрополії став Д. Новакович, Й. Раїч зарекомендував себе як педагог та письменник. У свою чергу, художники С. Балтич та Й. Василевич репрезентували українське бароко на Балканському півострові.

Література

1. Акты и документы, относящиеся к истории Киевской академии. Со введением и примечаниями Н.И. Петрова, В 5 т. К.: Типография И. И. Чоколова, 1904 – 1908.
2. Алексієвець Л. Києво-Могилянська академія суспільному житті України і зарубіжних країн (XVII–XVIII ст.). Тернопіль, 1999. С. 114, 184, 188, 190.
3. Вишне夫斯基 Д. Из быта студентов старой Киевской академии КС. 1896. Т. 52. 357 с.
4. Дем'янчук В.М. З історії заснування Переяславського колегіуму. *Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали*: зб. наук. праць. Київ, 1992. С. 364–376.
5. Донесение директора Кадетского корпуса Б.Г. Юсупова в Сенат о желании сына отставного поручика Сербского гусарского полка Н. Войнова учиться в корпусе. *Восточная литература*: веб-сайт. URL: https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/101-120/107.phtml?id=14669
6. Донесение Киевской духовной консистории киевскому митрополиту Тимофею об определении в латинскую школу Киевской академии серба А. Константинова. *Восточная*

- література:* веб-сайт. URL: https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/121-140/140.phtml?id=14702
7. Заєв В. Реформи Духовних Академій в XIX – початок XX вв. *Труди Київської духовної академії*. Київ, 2008. № 9. С. 389–392.
 8. Изъ історіи Київської Академії. Київська старина. 1897. Т. 59. № 10–12. С. 353.
 9. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.): курс лекцій: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / В. Яровий, та ін.; за ред. В.І. Ярового. Київ: Либідь, 2001. С. 623.
 10. Києво-Могилянська Академія кін. XVII – поч. XIX ст.: повсякденна історія. / Упор. О. Ф. Задорожна, Т.Л. Кузик, З.І. Хижняк, М.В. Яременко. К., 2005. 530 с.
 11. Марjanовић Ч. Крушевац: историјско-културни преглед од постанка до данас Београд, 1933. 76 с.
 12. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. К.: Абрис, 1994. 288 с.
 13. О зачисленіи черногорскаго шляхетста молодыхъ людей въ студенты Київської академії, въ 1757 году. *Київська старина*. К. 1901. 6 с.
 14. Петров Н. Значение Киевской академии в развитии духовных школ в России с учреждением св. Синода в 1721 г. и до половины XVIII в. К., 1904. С. 30.
 15. Петров Н.И. Воспитанники Киевской академии из сербов начала синодального периода и до царствования Екатерины 2-й (1721–1762 гг.) СПб. 1905. 16 с.
 16. Протоколы заседаний Совета Киевской Духовной Академии за 1876/77 уч. год. *Труды Киевской духовной академии*. 1877.
 17. Прощение сербов Г. Стефановича и П. Михайлова киевскому митрополиту Тимофею о разрешении обучаться в Киевской академии и о предоставлении им содержания. *Восточная литература:* веб-сайт. URL: https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/101-120/120.phtml?id=14682
 18. Путро О. І., Путро А. О. Студенти-іноземці Київської Духовної Академії та Семінарії (XIX – поч. XX ст.). Міністерство культури України; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. К.: НАКККіМ, 2011. 340 с.
 19. Радосавлевич Н. Карловацкая митрополия. *Православная Энциклопедия*. Т. 31. С. 170–175. URL: https://www.pravenc.ru/text/1681083.html#part_4
 20. Рапорт начальника Васильковского форпоста Д. Шмакова в киевскую губернскую канцелярию о прибытии в г. Васильков серба И. Секулича, желающего обучаться в Киеве. *Восточная литература:* веб-сайт. URL: https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/181-200/199.phtml?id=14761
 21. Розинская М. Дионисий. *Православная Энциклопедия*. Т. 15. С. 292–293. URL: <https://www.pravenc.ru/text/178391.html>
 22. Тодич Б. Балтич. *Православная Энциклопедия*. Т. 4, С. 289–290. URL: <https://www.pravenc.ru/text/77444.html>
 23. Христианство. *Энциклопедический словарь*: В 3 т. М., 1993. Т. 1. С. 50.
 24. Шип Н. Студенти Київської духовної академії та навчально-виховний процес (XIX – початок XX ст.). *Київська старовина*. 2015. № 4. С. 23.
 25. Шип Н.А. Київська духовна академія в культурно-освітньому просторі України (1818–1919). К.: Фенікс, 2010. 436 с.
 26. Яременко М. Киевская Братская школа и Киево-Могилянская коллегия конца XVII – начала XIX века. *Православная Энциклопедия*. Т. 32. С. 698–720. URL: <https://www.pravenc.ru/text/1684336.html>
 27. Яременко М. Навчання Йована Раїча в Києво-Могилянській академії. *Українська історія*. 2010. №1 (5). С. 10–13.

**KYIV-MOHYLA ACADEMY AND ITS ROLE IN SERBIAN,
MOLDOVAN CULTURAL RELATIONS**

Aschaulova Tetiana

graduate student of the Department of History, Law and Teaching Methods of the
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Hlukhiv, Ukraine

e-mail: nikitina21tanya@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0322-5507>

Minchenko Maryna

graduate student and assistant of the Department of History, Law and Teaching Methods of
the *Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University*

Hlukhiv, Ukraine

e-mail: minchmari@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4091-2018>

Web of Science <http://www.webofscience.com/wos/author/record/HLX-5703-2023>

Abstract. *The Kyiv Academy during its existence became the most influential educational institution in Ukrainian lands. Its popularity abroad was due to the fact that special admission conditions were created for foreign students, which facilitated their studies. And a large number of foreigners guaranteed the further spread of Ukrainian ideas. The purpose of the work is to study the dynamics of the appearance of Serbian and Moldovan youth within the walls of the Kyiv Theological Academy and to understand its contribution to the modernization of the political and cultural space on the territory of the Balkan Peninsula (1726–1798). Methods.* *The methodological basis of the master's thesis is based on the principles of science and historicism. When writing the work, various general scientific and special historical research methods were used. Scientific novelty.* *The article analyzes for the first time the procedure for admission of foreign students to the Kyiv-Mohyla Academy. It is proved that the majority were sent to the academy on the initiatives of foreign metropolitans, who actively cooperated with the rectors of the educational institution. This allows us to establish that the academy had authority among the highest circles of the Orthodox world. In return, the Russian government issued decrees in favor of foreigners and granted them broad rights. Results.* *In order to understand the place and role of the Kyiv Academy, an analysis of the admission procedure for foreign students was carried out. It became known that most of them were sent to the academy on the initiatives of foreign metropolitans, who actively cooperated with the rectors of the educational institution. And this meant that the academy had authority among the highest circles of the Orthodox world. In return, the Russian government issued decrees in favor of foreigners and granted them broad rights. Thus, the authorities wanted to extend their imperial influence. Usually, foreign students were accepted to study at the academy at the request of the abbots of churches and monasteries (with the consent of the Holy Synod). There were also cases when students studied at their own expense or with the support of patrons. Many foreign students received only the status of a real student (3 years), and did not fully complete the academic course. This was due to lack of funds, poor language skills at the educational institution, illness and other social problems. At the beginning of the 18th century. The Kyiv-Mohyla Academy turned into an important intellectual center for the training of the Serbian intelligentsia. With the assistance of the Austrian government, the Karlovy Vary Metropolitanate was formed. Its leaders carried out systematic work on the opening of educational institutions. The main problem was the lack of qualified teachers and educational and methodological literature. In this difficult situation, the leadership of the Russian Empire decided to strengthen its influence in the region and allowed Serbs to study at the Kyiv-Mohyla Academy. Conclusions.* *During 1726–1798, 35 Serbs studied at the academy. Of this cohort, the largest number*

(22) arrived in 1741–1761. However, from the second half of the 1750s, the government of Maria Theresa began to struggle with the prevailing Russian influences and, through repression and alternative humanitarian policies, significantly reduced the number of Serbs receiving education in Kyiv. As a result of the education of a large number of Serbs at the Kyiv-Mohyla Academy, Ukrainian-Serbian cultural ties were significantly intensified. They were manifested in the fact that some graduates of non-Serbian origin (M. Kozachinsky, T. Klymovsky, T. Levandovsky, P. Padunovsky, H. Shumlyak, I. Mynatsky, S. Zalutsky) were sent to work in the schools of the Karlovy Vary Metropolis. Among the most famous teachers from Ukraine, one can name M. Kozachinsky, who headed the Karlovy Vary Latin School. However, a large part of the Serb graduates of the Kyiv-Mohyla Academy returned to their homeland for the sake of cultural revival. Thus, D. Novakovich became the bishop of the Budyma Karlovy Vary Metropolis, J. Rajich established himself as a teacher and writer. In turn, the artists S. Baltych and J. Vasylevich represented Ukrainian Baroque on the Balkan Peninsula.

Keywords: Kyiv-Mohyla Academy, educational process, Serbian students, Moldovan students.

References

1. Akty i dokumenty, odnosjashiesja k istorii Kievskoj akademii. Co vvedeniem i primechanijami N.I. Petrova, V 5 t. (1904 – 1908). [Acts and documents relating to the history of the Kyiv Academy. With an introduction and notes by N.I. Petrov, in 5 volumes]. K.: Tipografija I. I. Chokolova. [in Russian]
2. Aleksijevicz, L. (1999). *Ky`yevy-Mogy`lyans`ka akademiya suspil`nomu zhy`tti Ukrayiny` i zarubizhny`x krayin (XVII–XVIII st.)*. [Kyiv-Mohyla Academy in the social life of Ukraine and foreign countries (17th–18th centuries)]. Ternopil. [in Ukrainian]
3. Dem'yanchuk, V.M. (1992). Z istoriyi zasnovannya Pereyaslavs`kogo kolegiumu. [From the history of the founding of the Pereyaslav Collegium]. *Skovoroda Gry`gorij: doslidzhennya, rozvidky`, materialy`*: zb. nauk. prac`. Kyiv. 364–376. [in Ukrainian]
4. Donesenie direktora Kadetskogo korpusa B.G. Jusupova v Senat o zhelanii syna otstavnogo poruchika Serbskogo gusarskogo polka N. Vojnova uchit'sja v korpuse. Vostochnaja literatura [Website]. Retrieved from https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/101-120/107.phtml?id=14669
5. Donesenie Kievskoj duhovnoj konsistorii kievskomu mitropolitu Timofeju ob opredelenii v latinskiju shkolu Kievskoj akademii serba A. Konstantinova. Vostochnaja literatura. [Website]. Retrieved from https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/121-140/140.phtml?id=14702
6. Hristianstvo. *Jenciklopedicheskij slovar'*: V 3 t. [Encyclopedic Dictionary: In 3 volumes]. (Vol. 1).
7. Jaremenko M. Kievskaja Bratskaja shkola i Kievo-Mogiljanskaja kolegija konca XVII – nachala XIX veka. *Pravoslavnaja Jenciklopedija*. [Orthodox encyclopedia]. (Vol. 32). Retrieved from <https://www.pravenc.ru/text/1684336.html> [in Russian]
8. My`ky`tas`, V. (1994). Davn`oukrayins`ki studenty` i profesory`. [Ancient Ukrainian students and professors]. K.: Abry`s. [in Ukrainian]
9. Petrov, N. (1904). *Znachenie Kievskoj akademii v razvitii duhovnyh shkol v Rossii s uchrezhdeniem sv. Sinoda v 1721 g. i do poloviny XVIII v.* [The importance of the Kyiv Academy in the development of theological schools in Russia from the establishment of the Holy Synod in 1721 until the middle of the 18th century]. K. [in Russian]
10. Petrov, N.I. (1905). *Vospitanniki Kievskoj akademii iz serbov nachala sinodal'nogo perioda i do carstvovanija Ekateriny 2-j (1721–1762 gg.)* [Pupils of the Kyiv Academy from the Serbs from the beginning of the synodal period until the reign of Catherine II (1721–1762)]. St. Petersburg. [in Russian]
11. Proshenie serbov G. Stefanovicha i P. Mihajlova kievskomu mitropolitu Timofeju o razreshenii obuchat'sja v Kievskoj akademii i o predostavlenii im sodержanija. Vostochnaja literatura. [Website]. Retrieved from

https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/101-120/120.phtml?id=14682

12. Protokoly zasedanij Soveta Kievskoj Duhovnoj Akademii za 1876/77 uch. god. (1877). [Minutes of the meetings of the Council of the Kyiv Theological Academy for the 1876/77 academic year]. *Trudy Kievskoj duhovnoj akademii*. [in Russian]

13. Putro, O. I., & Putro, A. O. (2011). *Studenty-inozemtsi Kyyivs'koyi Dukhovnoyi Akademiyi ta Seminariyi (XIX – poch. XX st.)*. [Foreign students of the Kyiv Theological Academy and Seminary (19th – early 20th centuries)]. Ministerstvo kul'tury Ukrayiny; Natsional'na akademiya kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv. K.: NAKKKiM. [in Ukrainian]

14. Radosavlevich, N. Karlovackaja mitropolija. *Pravoslavnaia Jenciklopedija*. [Orthodox encyclopedia]. (Vol. 31). Retrieved from https://www.pravenc.ru/text/1681083.html#part_4 [in Russian]

15. Raport nachal'nika Vasil'kovskogo forposta D. Shmakova v kievskuju gubernskuju kanceljarii o pribytii v g. Vasil'kov serba I. Sekulicha, zhelajushhego obuchat'sja v Kieve. Vostochnaja literatura. [Website]. Retrieved from https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Serbien/XVII/1680-1700/Russ_jugoslav_18/181-200/199.phtml?id=14761

16. Rozinskaja M. Dionisij. *Pravoslavnaia Jenciklopedija*. [Orthodox encyclopedia]. (Vol. 15). Retrieved from <https://www.pravenc.ru/text/178391.html> [in Russian]

17. Shyp, N. (2015). Studenty Kyyivs'koyi dukhovnoyi akademiyi ta navchal'no-vykhovny protses (KhIKh – pochatok KhKh st.). [Students of the Kyiv Theological Academy and the educational process (19th – early 20th centuries)]. *Kyyivs'ka starovyna*, 4, 23. [in Ukrainian].

18. Shyp, N.A. (2010). *Kyyivs'ka dukhovna akademiya v kul'turno-osvityans'komu prostori Ukrayiny (1818–1919)* [Kyiv Theological Academy in the Cultural and Educational Space of Ukraine (1818–1919)]. K.: Feniks [in Ukrainian]

19. Todich B. Baltich. *Pravoslavnaia Jenciklopedija*. [Orthodox encyclopedia]. (Vol. 4). Retrieved from <https://www.pravenc.ru/text/77444.html> [in Russian]

20. Vishnevskij, D. (1896). *Iz byta studentov staroj Kievskoj akademii KS.* [From the life of students of the old Kyiv Academy of CS.]. (Vol. 52). [in Russian]

21. Yaremenko, M. (2010). Navchannya Yovana Rayicha v Kyyevo-Mohylyans'kiy akademiyi. [Jovan Rajić's studies at the Kyiv-Mohyla Academy]. *Ukras*, 1(5), 10–13 [in Ukrainian].

22. Yarovy`j, V. (2001). *Istoriya zaxidny`x i pivdenny`x slov'yan (z davnix chasiv do XX st.): kurs lekcij: navch. posib. dlya stud. ist. specz. vy`shh. navch. zakl.* [History of the Western and Southern Slavs (from ancient times to the 20th century): course of lectures: teaching aids for students of history of special higher education institutions]. Kyiv: Ly`bid`. [in Ukrainian]

23. Zadorozhna, O. F., Kuzyk, T.L., Khyzhnyak, Z.I., & Yaremenko, M.V. (2005). *Kyyevo-Mohylyans'ka Akademiya kin. XVII – poch. XIX st.: povsyakdenna istoriya*. [10. Kyiv-Mohyla Academy late 17th – early 19th centuries: everyday history]. K. [in Ukrainian]

24. Zaev, V. (2008). Reforms Duhovnyh Akademij v XIX – nachale HH vv. [Reforms of Theological Academies in the 19th – early 20th centuries]. *Trudy Kyivskoi dukhovnoi akademii*. Kyiv, 9, 389–392. [in Russian]